

Zapiski

Slovensko slovstvo

Časopis za slovenski jezik, književnost in zgodovino. Letnik VI. Urejajo Fr. Kidrič, R. Nahtigal in Fr. Ramovš. Ljubljana, 1927. Seminar za slovansko filologijo.

Iz vsebine: P. Skok: O zamjeni vlt. $\bar{u}$ > sl. y. — Fr. Ramovš: Razvoj psl. č v slovenskih dolgih zlogih. — Isti: O naravi psl. tort- in tert- v praslovenščini. — Rudolf Kolarič: Nosni vokali v prvotni slovenščini. — J. Kelemina: Krajevna imena iz spodnjepanonske marke. — Fr. Šturm: Refleksi romanskih palataliziranih konzontanov v slovenskih izposojenkah. — Fr. Ramovš: O kajkavsko-čakovskem prehodu $\bar{d}$ v j. — A. Breznik: Popovičev Specimen vocabularii vindocarnioli ter Pohlino Glossarium slavicum. — M. Rupel: Trubarjevi Artikuli. — I. Prijatelj: Klasje. — Fr. Kidrič: Prešerni od konca 15. do srede 19. stol. — M. Premrou: Vatikanski dokumenti iz 1605—21 o vladiki Hrenu in cerkveni vizitaciji Kranjske 1607—8. — M. Kos: Rimana pesem o ustanovitelju Jurkloštrajvojudu Leopoldu VI. — Male vesti: Prof. R. Nahtigal. 1877—1927. — Ob Šlebingerjevi petdesetletnici. — J. Šlebinger: Bibliografija.

Iz pestre in bogate vsebine, ki smo jo našli, vzbujajo največji interes Vatikanski dokumenti iz 1605—21 o vladiki Hrenu in cerkveni vizitaciji Kranjske 1607—8, ki so priobčeni v 5. in 6. letniku »Časopisa«. M. Premrou jih je objavil brez komentarja kot suho gradivo, ki je samo na sebi sicer kričeče, a na drugi strani le preveč nosi pečat animoznosti Hrenovih nasprotnikov napram njemu, tako da je že a priori potrebna skrajna kritičnost in previdnost pri njegovi porabi. Zato je več ko nekvalificirano, da je že po objavi prvega dela skušal neki sotrudnik »Jutra« v na videz duhovitem, v resnici pa do skrajnosti plehkem eseju o letniku 1926 izkoristiti to gradivo v politično agitatorične svrhe. Razumljivo je tudi, da se takrat ni dvignilo nobeno pero v obrambo Hrena, ker se pač nobeno ni čutilo poklicano, da sodi za ali proti, dokler ne bo objavljena celota. Občutek imam, da uredništvo Časopisa ni naredilo prav, ker ni izdalo cele zbirke naenkrat, ampak je dalo pokusiti del, na rezultat, kolikor ga gradivo sploh vsebuje, je bilo treba čakati pa celo leto. Naloga nepristranskega zgodovinarja bo sedaj, da bo kritično osvetlil vrednost teh skrajno osebno in animozno pobarvanih poročil in jih izrabil za izdelavo objektivne slike o tem možu, ki mu je usoda dodelila tako vidno in važno vlogo v naši kulturni zgodovini. Iz spominov iz časa svojega sodelovanja s pokojnim zgodovinarjem J. Grudnom zadnja leta pred svetovno vojno ugotavljam, da je Gruden to gradivo poznal in ga nameraval porabiti v svoji monografiji o Hrenu, ki jo je nameraval izdati. Ker je računal s precejšnjim mojim sodelovanjem, sva pogosto razpravljala o tem in je on vedno poudarjal kot vodilno misel pri svojem načrtu: Slika, ki jo ima naša zgodovina o Hrenu, ni pravilna, njegovo osebnost in njegovo zgodovinsko vlogo bo treba iz temeljev na novo opredeliti, treba je prekiniti z legendo o mrčkem protireformatorju in podati Hrena

kot finega humanistično izobraženega moža, v katerega življenja je igrala veliko vlogo umetnost in čigar delovanje ni potekalo tako brez nasprotstev in ovir, kakor se na prvi pogled misli, in so intrige proti njemu segale prav do najvišje cerkvene instance. Z objavo teh važnih dokumentov je nastopil zadnji čas, da sodoben zgodovinar brez predsodkov povzame Hrenov problem. Z momentom, ko se naša reformacija pe najnovejših študijah začena strinjati v vedno jasnejšo in objektivnejšo sliko, je prvi problem, ki ne sme ostati v povojih, Hrenov problem. Da se pa ne da rešiti žurnalistično, je več kot jasno in je le obžalovanja vredno, da se je ravno tam načel. Frst.

Razprave. Izdaja Znanstveno društvo za humanistične vede v Ljubljani. Letnik III. Ljubljana, 1926.

Avst. Mušič: Negacija »ni«. — Petar Skok: Lat. Caisar = Cesar. — Fr. Kidrič: Prešernove odklonjene prošnje za advokaturu. Spis ugotavlja v zvezi s svojo temo za prvo polovico 19. stoletja glavne momente iz zgodovine advokature na Kranjskem, iz katerih nam je lažje razumljivo, kako je Prešeren kljub izbornim spričevalom sedemkrat propadel pri poskusih ustvariti si trdno življenjsko pozicijo kot advokat. Tekom plastično pisane razprave nam postane jasno, kako so morala ta dejstva vplivati na njegovo človeško samozavest. — Anton Breznik: Slovenski slovarji. Razprava preiskuje notranjo vrednost slovenskih slovarjev. Posebno osvetli važno vlogo Megiserjevega slovarskega dela, ki je obdržalo svoj vpliv do Pohlina in Gutschmanna. Pohlino Slovar iz 1781 pa je osrednja knjiga, ki sega v vse slovenske slovarje pred in za seboj. — Ivan Prijatelj: Ustanovitev »Ljubljanskega Zvona« in celovškega »Kresa«. Razprava slika na podlagi dosedaj večini javnosti neznanih dokumentov in korespondence literarno borbo obeh skupin, ki se je končala z zmago bolj umetniško in realistično usmerjene skupine okrog Ljubljanskega Zvona. Frst.

Viktor Steska: Slovenska umetnost. I. Slikarstvo. Mohorjeva knjižnica št. 16, založila Družba sv. Mohorja, Prevalje, 1927.

Avtor je v tej knjigi izdal ponatis člankov, ki so nekaj let sem izhajali v »Mladiki« pod naslovom »Pregled našega slikarstva«. V uvodu k ponatisu pravi, da se je o priliki zgodovinske razstave slovenskega slikarstva leta 1922. izkazalo, da Slovenci še nismo imeli primerne knjige, ki bi pojasnjevala razvoj naše umetnosti, in k temu želi pisatelj s svojim spisom pripomoči.

Msgr. Steska je s tem objavil svoj umetnostno-zgodovinski material, ki ga je vestno nabiral v arhivih in pri svojih številnih službenih in zasebnih potovanjih po Sloveniji gotovo nad trideset let. Pisal je doneske k slovenski umetnostni topografiji, k zgodovinskemu razvoju, napisal prvo monografijo o Quagliji, Metzingerju, Robbi, Schmidtu, Layerjih, Herrleinu, Wolfu, Langusu i. dr. in velja za najboljšega poznavalca našega domačega umetnostno-zgodovinskega materiala. Sedanji generaciji domače umetnostno-zgodovinske šole je postavil z zakladom zbranih materialij temelj za vse nadaljno delo. V vrsti umetnostnih zgodovinarjev, ki so se bavili s stroko z eminentno umetnostno-zgodovinskim inte-